

HAC VE ARAFAT'IN ANLAMI VE ÖNEMİ

Burada kısa fasılalarla da olsa konuşma yapıyoruz. Haccın inceliklerini, karşılaştığımız garip durumları izah etmeye ve böylece hata yapılmadan *mebrur* bir hac îfâ etmenin çaresini bulmaya çalışıyoruz. Bugün Zilhicce'nin yedisidir. Yarın Zilhicce'nin sekizi. Buranın takvimi bizim Türkiye'deki hesaplarımızdan bir gün erken cereyan ediyor. Yarınki güne *yevm-i terviye* derler. *Yevm-i terviye* Zilhicce'nin sekizi. *Terviye* kelimesi *re* harfi önde *revâ*, *yürevvî*, *terviyeten*, *revâ*, *tervâ* "suya kanmak" demek. *Terviye* de "suya kandırmak" demek. Hacılar hacca gidecek. "Yolda su, çeşme, kuyu bulunmaz, develeri iyice suya kandıralım da yola, sefere hazır olsun." Develeri sefere hazırladıkları ve onlara bol bol su içirdikleri gün.

a. Terviye, Develerin Suyu Kandırılmaları Anlamına Gelir

Kur'ân-ı Kerîm'de Allahu Teâlâ hazretleri buyuruyor ki;

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ

Efelâ yenzurûne ile'l-ibili keyfe hulikat.

“Şu devenin, deve denilen mahlukun, bineğın nasıl yaratıldığına bakmazlar mı? Deveye bakmazlar mı, onun nasıl yaratıldığına dikkat etmezler mi?”

Demek ki devenin yaratılışında olağanüstü hikmetler var, dikkati çeken özellikler var.

Hakikaten devenin hörgücü, -sırtındaki kambur gibi görünen şey- onun için su ve gıda deposudur. Deve oraya gıdasını depo eder ve günlerce su içmeden şu uçsuz bucaksız kum çöllerinde yürüyebilir. Gıda bulamasa, su bulamasa da vücudu mütehammildir; ona göre yaratılmıştır. Sırtında deposu vardır. Ayaklarının tabanı da çok geniştir; kuma batmaz. Atın ayağı gibi tırnaklı olsa, kumun içine gömülecek ama yayvan olduğu için bastığı zaman kuma batmadan gider.

Cenâb-ı Mevlâ iklimin ve bölgenin şartlarına göre son derece hikmetli yaratmış. Her varlığın yaşadığı ortamla uyumu var. Deve de bu çöl iklimine uyumlu yaratılmış; ibret. Yaradan Allah'ın kudretini, hikmetini ve nelere kâdir olduğunu gösteriyor. İnsan bakıp anla-

yacak; “Allah Allah! Benim bindiğim başka hayvanlardan farklı. Türkiye’de bindiğim atın şekli şemai, ayağı başka türlü; buradaki devenin şekli şemai, ayağı başka türlü, imkânları başka türlü.” diyecek.

Buna mukabil kutuplardaki başka mahlukları, suyun içinde yaşayan mahlukları alalım. Orada da kürklere bürünmüş, uzun tüylerle soğuktan korunmuş oluyor. Her şey hikmetli; her şey güzel. Yarın, develeri böyle çok çok suya kandırıp Arafat’a doğru gitmenin hazırlık günü.

b. Terviyeye, Rüya Tabir Etmek, Yorumlamak Demektir

Benim okuduğum kadarıyla kitaplarda bir mânâsı daha yazılıyor. *Tevriye*, rüyayı tabir etmek, yorumlamak, görülen bir rüya üzerinde düşünmek, onu açıklamaya, anlamaya, anlatmaya çalışmak mânâsına geliyormuş. O zaman rüya kelimesiyle de ilgili olmuş oluyor.

Onun izahını da şöyle yapıyorlar. Biliyorsunuz buralar İbrahim *aleyhisselam* ile ilgili hatıralarla dolu. Kâbe-i Müşerrefe’nin bânisi, inşa eden kimse bir bakıma İbrahim *aleyhis-*

*selam*dır. Sonra burada, Mekke'de insanlar yokken, meskûn mahal değilken, Allah'ın emri üzerine, hanımı Hacer validemizi ve küçük yavrusu İsmail'i getirip de, bu ekin bitmeyen kayalıkların arasına, kumlarla dolu bu ıssız vadiye bırakan İbrahim *aleyhisselam*. Buradan İbrahim *aleyhisselam*'ın ne kadar Allah'a bağlı, ne kadar ihlâslı, ne kadar fedakâr olduğunu anlıyoruz. Ne kadar büyük imtihanları, ne kadar üstün bir tavır sergileyerek, güzel bir ahlâk örneği göstererek başardığını anlıyoruz. Kendi kendimize soralım; rüya görsek, kesin olarak anlasak, kendi çocuğumuzu, sevdiğimiz hanımımızı, biricik, sevgili yavrumuzu böyle ıssız bir yere bırakır mıyız?

Acaba İbrahim *aleyhisselam*'ın tabiatı, ahlâkı, mizacı nasıldı?

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ

Inne ibrahime le-halimun evvâh. “İbrahim halim selim bir insandı. Çok ah u enin eyleyen, gözü çok yaşlı, çok merhametli bir insandı.” Hatta *İbrahim* kelimesinin *Ebun*

rahîmun “çok rahmetli, merhametli baba” mânasına geldiğini bile söylerler. Kelime iza-hı olarak bu kadar merhametli, gözü yaşlı, şefkatli, halim selim, duygulu bir insan. Allahu Teâlâ hazretleri emrediyor diye çok sevdiği hanımını ve yıllar yılı bekleyip de, “Ah bir çocuğum olsun!” diye isteyip de yıllar sonra doğmuş olan kıymetli oğlunu böyle bir yere bırakıyor. Biliyorsunuz, evladı olmayan bir insan, seneler sonra bir evladı olursa nasıl memnun olur. “Nihayet bir evladım oldu.” diye ona nasıl ihtimamla bakar.

Böyle kıymetli oğlunu buraya getiriyor. Kâbe'nin olduğu yer işte, Cebel-i Ebû Kubeys (Ebû Kubeys dağı) var; Kralın sarayının olduğu yer. Bu tarafta kalenin olduğu yer var; bu tarafta Şamiye mahallesinin olduğu yer var; ortası çukur. Üç tarafı dağlarla çevrili, dağ yamacı, aşağı tarafı da *mesvele* veya *misfele* denilen kısım; o da yukarıdan sular, yağmurlar, seller geldiği zaman; suların akıp gittiği aşağı taraf. Ekin bitmez bir vadi olduğunu Kur'ân-ı Kerîm bildiriyor:

بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ

Bivâdin gayri zî-zer'in 'inde beytike'l-muharrem. “Muhterem mâbedinin yanındaki ekin bitmez vadi.”

Buradan, *inde beytike'l-muharrem* sözünden biliyoruz ki; Kâbe'nin aslı, ta eskilere gidiyor. Âdem *aleyhisselam* zamanına gidiyor ama Nuh tufanı filan olmuş, kumlar, seller kapatmış, belirsizleşmiş. Yeri yok. İbrahim *aleyhisselam* Allahu Teâlâ hazretlerinin emriyle yeniden yapacak. Orası ekin bitmez; kenarları taşlık, ortası kumluk bir vadi iken oğlunu ve hanımını getirip buraya bırakıyor. Bir torba yiyecek, bir kırba içecek bırakıyor. Ondan sonra; “Siz burada kalın, Allah'a ısmarladık.” diyor, yürüyüp gidiyor. Kâbe'yi görebileceği kadar uzak bir yere gelip dönüyor, dua ediyor.

إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ
عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ

أَفِـدَّةٌ مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارزُقُهُمْ مِّنَ
الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ

*Innâ eskentü min-zürriyetî bi-vâdin gay-ri zî-zer'in inde beytike'l-muharrem. Rab-benâ li-yukîmu's-salâte fec'al ef'ideten mi-ne'n-nâsi tehvî ileyhim ve'rzukhüm mine's-semerâti leallehüm yeşkürûn.*¹ “Yâ Rabbi! Ben senin emrin üzere hanımımı, çocuklarımı buraya yerleştirdim.”

Ölmeyeceğini biliyor, ölüme terk etmiyor. Çünkü Allah'ın vaadi haktır.

Peygamberler, Allah'ın vadinin hak olduğunu herkesten iyi bilirler. İtimatları en yüksek insanlardır. İmanları en yüksek insanlardır. Musa *aleyhisselam*'ı da biliyorsunuz, Firavun ordusuyla kovaladı. Musa *aleyhisselam* kavmiyle kaçtı, kaçtı, önüne derya geldi; kaçacak yer kalmadı. Arkadan Firavun'un ordusu geliyor, sıkıştı.

¹ İbrahim 14/37.

فَلَمَّا تَرَأَى الْجَمْعَانَ قَالِ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا
لَمُدْرِكُونَ قَالَ مُوسَى (كَلَّا إِن مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ

Fe-lemmâ terâe'l-cem'âni kâle ashâbu Mûsâ innâ lemüdre-kûn. Musa *aleyhisselam*'ın ashabı dediler ki: “Eyvah! Yakalanacağız, işte bitti! Kaçacak yer kalmadı; önümüz deniz, düşman da üstümüze doğru geliyor.”

Musa *aleyhisselam* o zaman ne dedi?

Kâle kellâ: “Hayır! Asla! Katiyen öyle olmayacak!” *Inne meiyê Rabbî* “Rabbim benimle beraber, Rabbim benim yanımda;” *Se-yehdîn* “Bize yol gösterecek. Çareyi ben bilmiyorum ama Rabbim bir yol gösterecek.”

İmana bak! Daha ne olacağını bilmiyor ama biliyor ki Firavun'un eline düşmeyecek, Allah koruyacak.

Peygamber Efendimiz Ebû Bekir es-Sıddîk Efendimiz'le Sevr Dağı'na saklandı. Sevr Dağı, Medine yolunda değil; Yemen tarafında. Kâbe'ye göre, bize göre öbür tarafta. Medine'ye giden insan buradan gidecekti. Böyle geriye doğru gidecekti. Kendilerini takip eden

insanları şaşırtmak için o tarafa gittiler. O tarafta Sevr Dağı'nın üstüne arkadaşlarla bir buçuk saatte çıktım. Yukarıya çıktığım zaman nefes alıp verirken sanki ciğerimden parçalar ağızımdan çıkacak sandım. Nefes alırken ağızımdan alev çıkıyor gibi oluyordu. O kadar yüksek yere çıktık. Mağaraya saklandılar. Ama Kureyş, izleri takip ede ede oralara kadar geldi; aradı, buldu. Bu kayalık diyarda Peygamber Efendimiz'i de, Ebû Bekir es-Sıddîk'ın izini de arayıp oraya, mağaranın ağızına kadar geldiler. Ebû Bekir es-Sıddîk diyor ki:

“Eğilseler bizi görecekler.”

O kadar yakın. O zaman Peygamber-i Zîşânımız *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz ne dedi?

لَا تَحْزَنُ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا

Lâ tahzen: “Yâ Ebû Bekir! Mahzun olma, üzülme!” *Innallâhe meanâ.* “Allah bizim yanımızda!” dedi. O da aynı şey. Musa *aleyhis-selam* gibi Rabbinin yanında olduğunu biliyor.

Biz de bulursak, biz de bilirsek, biz de buna kuvvetle inanırsak biz de kuvvetli iman sahibiyiz. Allah her yerde hazır, nâzır; her yaptığımızı görüyor. Bizim Allah'a güzel kul-luk etmemiz lazım; O'nun huzurundayız. Hu-zurda olmanın edebini takınmamız lazım.

İbrahim *aleyhisselam* geceleyin rüya gördü. Rüyada kendisine bu sevgili oğlu İsmail'i kurban etmesi emrolundu. Vahiy peygamberlere çeşitli şekillerde gelir. Vahyin çeşitli gelişleri arasında bir şekli de; *rüya-yı sâlih*adır, *rüya-yı sâdik*adır. Sadık rüyadır. İbrahim *aleyhisselam* rüyada oğlunu kesme emrini alınca, oğlunu Hacer validemizle bu-roya -insanın olmadığı yere- bıraktı. Sonra zemzem kuyusu çıktı. Başkaları geldiler; bu-rada zemzem kuyusu görünce izin istediler. Dediler ki; "Bu kuyu kimin?" "Benim, bizim." "Müsaade eder misiniz? Biz burada kuyu ol-duğunu bilmiyorduk, suyu güzelmiş, âb u ha-vası. Biz de burada oturabilir miyiz?" "Gelin oturun." Komşular geldi.

Ondan sonra İsmail *aleyhisselam* onlar-dan birinin kızıyla evlendi. İbrahim *aleyhisse-*

Iam arada gelip onları ziyaret ediyordu. Beraber Kâbe'yi bina ettiler.

Rüyasında, “İsmail’i keseceksin, kurban edeceksin.” diye emir geliyor. Rüyayı bugün, bizim şu içinde bulunduğumuz günde, Zilhicce’nin yedisinde görmüş. Yarın Zilhicce’nin sekizi *yevm-i terviye*, rüyanın yorumu üzerinde düşündüğü gün. “Acaba bu rüyanın mânası ne ola ki, bundan işaret nedir ki, bu rüya karşısında benim ne yapmam lazım?” diye düşündüğü gün. Bu *terviye* günü, rüyayı yorumlamak mânasından da geliyor diyenler var. Düşündü. Arefe gününde oğlu İsmail’e dedi ki:

يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى

Yâ büneyye innî erâ fi’l-menâmi ennî ezbehuke fe’nzur mâzâ terâ. “Bana rüyada emrolundu. ‘Seni kesiyorum.’ diye gördüm; seni kurban etmem gerekiyor.” dedi. İsmail *aleyhisselam* da dedi ki:

قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْ

الصَّابِرِينَ

Yâ ebeti'f'al mâ tü'meru setecidunî inşâallâhu mine's-sâbirîn. “Ey babacığım! Madem Allah böyle emretti, emrolunduğün şeyi yap. İnşaallah ben sabrederim, inşaallah beni sabredici insanlar zümresinden, sabredicilerden görürsün.”² Hatta demiş ki; “Elimi bağla da sana bir âsîlik etmeyeyim. Boğazım kesilirken dayanamam çırpınırım da, son zamanımda sana karşı nâhoş bazı hareketlerim olur. Elimi, gözümü bağla.” İşte *yevm-i terviye*, İbrahim *aleyhisselam*'ın gördüğü rüya üzerinde düşündüğü gün. O isimle isimlendirilmesinin ikinci sebebi de Arafat'a doğru çıkacakları için develerini suladıkları, yemlendirdikleri, yolculuğa hazır hale getirdikleri gün olması.

Yeni nesiller bilmez. Bu gibi şeyler bizim köylerde olurdu. Hayvanları sulamak lazım. Evde su yoksa sulak bir yer değilse, çeşmeye kadar götürüp sulayacaksın. Hayvanın da canı

² Saffat 37/102.

var, sulanması gerekiyor. İşte *yevm-i terviye* bu, yarın.

Peygamber Efendimiz bu *yevm-i terviye*de bulunduğu yerden Mina'ya gelirdi, Mina'da beş vakit namaz kılıp ertesi sabah - arefe günü sabahı- Mina'da sabah namazını kıldıktan sonra Arafat'a hareket ederdi. Fakat 1,5 milyon, 2 milyon, 3 milyon insanın Mina'ya gelmesi, Mina'dan otobüslere bindirilip Arafat'a tekrar sabahleyin götürülmesi zor olduğundan, Mina'da bekleyip Arafat'a geçmek sünnet olduğundan, hacıları doğrudan Arafat'a götürmek icap ediyor. Çünkü götürmeler bu sefer karışıklık olacak, Arefe günü Arafat'a varmalarında zorluk olacak. Otobüsler gelemeyecek, hacılar binemeyecek, Arafat'a gidemeyecek, Arafat'ta öğle namazına yetişemeyecek. Öğle namazında öğle ile ikindi namazını beraber kılmaları lazım. İşte bunları yapamadıkları için doğrudan doğruya Arafat'a götürüyorlar, bir zarureten, mecburiyetten dolayı sünneti yapamama, vacibi garantileme, teminat altına alma durumu oluyor.

c. Hacda Arefe Gününün Manevi Önemi

Arefe günü ile ilgili bazı hususları ve hacılarınla ilgili bazı hadîs-i şerîfleri size bu sohbetimde anlatmak istiyorum.

Arefe, yani yarından sonraki gün, öbür gün. Arefe günü, Zilhicce'nin dokuzu. Son derece ehemmiyetli, çok mühim bir gün. Haccın en mühim günü. Çünkü Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz; *el-Haccu Arafatu*. "Hac arafattır." buyuruyor. "Arife günü Arafat'a çıkma işi hac vazifesinin temelidir, canıdır, ciğeridir, kalbidir, esasıdır, en önemli yeridir." Bir insan, o saatlerde Arafat'a çıkamazsa -saatini geçirerek çıksa, saatinden evvel çıksa, saatinden sonra çıksa, istenilen saatlerde arefe gününün öğleninden gecesinin sahur vaktine kadar oraya çıkamazsa; hastalandı, bayıldı, yolda arabası arıza yaptı, Medine'den geliyordu, çölde geliyordu, kimse bulamadı, arabası kumlara saplandı, çıkaramadı, gelemedi vesaire- gelemese hacı olamaz; o kadar önemli. "Canım, işte ben şunları, bunları yaptım da, mîkatlarda ihrama girdim de, Kâbe'ye geldim, tavaf ettim, sa'y ettim de." Yetmez! Arafat'a çık-

mazsa, Arafat'ta o saatte bulunamazsa Hac vazifesi olmaz; hacı olmaz. Diyelim hacıya bir araba çarptı, -Allah etmesin, misal arıyoruz ya kafamızda- hastaneye gitti, Arafat'a çıkmadı, yapamadı, haccı olmadı. Onun için Suudlular hastaların vazifesi kaçmasın diye onları bile helikopterle alıyorlar, Arafat'ın üstünde dolaştırıyorlar.

Seneler önceydi. Buraya kara yoluyla geliyorduk. Yolda bir otomobil kaza yapmış. Biz de yanlarına vardık. Baktık bu otomobil tanıdığımız otomobil. İçinde dört tane arkadaş vardı. "İki tanesi sizlere ömür, vefat etti; iki tanesi de yaralı." dediler. Allah Allah! Şam'da görüşmüştük, iki gün önce beraberdik. Acemilermiş, yolu bilmiyorlarmış, uyku uyumamışlar, dinlenmemişler. "Ecel geldi mi, baş ağrısı bile bahane." derler. Arabayı sürerken yolda yanlış bir sollama olmuş, çarpışmışlar. İki tanesi öldü, iki tanesi de yaralıymış. Sonra Arafat'ta aynı sene o otomobildeki yaralı arkadaşlardan bir tanesini gördük. "Allah Allah! Selamün Aleyküm". Hem sevindik hem de üzüntümüz tazelendi. "Suudlulardan Allah razı olsun, bizi buraya getirdi."

dedi. Yaralı, yara bere içinde ama Arafat'a çıkarmış. Neden? "Haccı havaya gitmesin, hac yapamama durumu olmasın." diye.

"Hocam madem bu hikayeyi anlattın aklıma bir soru takıldı. Yolda gelirken vefat edenler ne olacak?" Onlar hac yapamadı. Onların durumu daha kıymetli, daha iyi. "Hacca giderken veya dönerken ölen bir insan kıyamete kadar her hac mevsiminde hac yapmış gibi sevap alır." Öldü ama en büyük mükâfâtı kazandı. Çünkü nerede öldü? Hac yolunda öldü.

Bizim bir milletvekili kardeşimiz vardı, Allah rahmet eylesin, Arif Hikmet Güner, kardeşlerimizin bazısı tanır. Burada Mina'da yangın çıktığı zaman heyecanlanmış, kalp krizinden ölmüş. Öldü. *Inna lillah ve inna ileyhi râciûn*. Kaç sene önce burada defnettiler. Aradan üç beş sene geçtikten sonra bizim bakanlık yapmış mühendis olan aklı başında bir kardeşimize birisi diyor ki; "Arif Hikmet Bey'i tavafta gördüm ama yanına yanaşamadım." Ölümünden üç-beş sene sonra tavafta görmüş. Bakanlık yapmış olan, milletvekili

olan bir arkadaş da diyor ki; “Yanlış görmüş-
sündür, benzetmişsindir.” Çünkü öldüğünü
biliyor. Ötekisi diyor ki; “Hayır, kesinlikle
yanlış değil, Arif Hikmet Bey’di, kesin gör-
düm, ama yanına yanaşamadım.” Diğeri de;
“Olamaz, yanlıştır, sen onu görmüş olamaz-
sın, o şu kadar sene önce burada öldü, gö-
müldü, sağ değil.” “Gördüm.” diyen insan,
onun birkaç sene önce vefat ettiğini bilmiyor.
Acaba o insan, tavaf eden birisini Arif Hikmet
Bey’e mi benzetti, yoksa hadîs-i şerîflerde
bildirildiği gibi Arif Hikmet Bey’in ruhaniyeti
her sene tavaf yapıp, hac yapıp buralarda o
sevapları alıyor mu? İkinci ihtimal de müm-
kün. Her sene haccediyor, her sene hac seva-
bı kazanıyor. Allahu Teâlâ hazretleri bazı
kullarına böyle ikram ediyor; o kullar büyük
sevaplara nail oluyorlar.

Arife günü çok mühimdir, Arafat’ta vak-
feye durmak çok mühimdir.

d. Arafat'ta Neler Yaparsanız Haccınız Yüksek Dereceli Olur?

Hacca giden kardeşlerimize geçtiğimiz
konuşmalarda da söyledim. Önce bu için çok
mühim, çok ciddi, çok önemli, çok sevaplı,

çok kıymetli bir ibadet olduğunu kardeşlerimizimizin iyice kaflarına koymas4 laz4m. Mâlayani konuşmas4nlar. Mâlayani demek işe yaramaz demek. Boşuna konuşmas4nlar, boşuna oturm4s4nlar, boşuna vakit geçirmes4nler. Evliyâullahtan, alimlerden öyle kimseler var ki ömründe katı yemek yememiş. Ekmek, et. Çiğnenerek yenecek bir şey. Neden? “Yemeğe vakit harcamak ay4p. Yemeye, çiğnemeye harcayacağ4m zaman4 sevaplı işe, ilme, ibadete, taate harcar4m.” diyormuş.

Yine sevdiğimiz âlimlerden Ali Yakup Hoca vardı. Mısır’daki hayat4n4 arkadaşlara anlatm4ş. Akşamleyin üç beş tane hurmayı bardağ4n içine koyuyormuş. Hurma geceleyin suyun içinde eriyor. Hurma tatlı ya; sabahleyin onu içiyormuş, hurmaları yiyormuş, öyle işe gidiyormuş. İçtikten sonra bardağa yeniden su koyuyormuş, yeniden hurma koyuyormuş. Akşam işten geliyormuş, suyu içiyormuş, hurmaları yiyormuş, böylece okumuş, ilmini irfan4n4 artırm4ş.

Biz hac4 namzetleri, haccetmeye buraya gelmiş olan insanlar da bu misalleri dü-

şünelim, bir saniyemizi boş geçirmemeye çalışalım. Zaten ömrün hiçbir zamanını boş geçirmemek lazım ama hacca geldiğimiz şu günler çok daha önemli. İstanbul'daki, Türkiye'deki günlerimiz gibi de değil. Burası çok daha sevaplı, çok daha kıymetli olduğu için hiçbir zamanı boş geçirmemeye gayret edelim. Ayrıca, özellikle, hassaten Arafat'ta çok gayretli olalım. Arafat'ta herkes çadırlara yerleşiyor.

Şeyh efendiler dervişleri, ibadeti iyi yap-sın diye tek hücrelere kapatırlar. Bir hücreye bir kişi alınır, kimseyi görmez, herkes kendi başına. Şöyle bir ayağa kalkıp namaz kıldığı zaman secde edeceği kadar bir mekân. Başka kimseyle görüşmez, Kırk gün öyle ibadet eder. Keşke, mümkün olsa da Arafat'ta her kardeşimize böyle bir hücre versek. “Kimsey-le konuşmak yok. Hadi bakalım şu hücreye gir, zikirle ibadetle meşgul ol.” desek. Ne-den? Çadırları buluyorlar, çadırların örtülerini kaldırıyorlar; semaverler kaynıyor, çaylar, meşrubatlar, meyveler, yiyecekler, dolmalar, kebaplar, pilavlar geliyor gidiyor, herkes her-kesle sohbet ediyor, akşama kadar vakit nasıl

geçecek? Türkiye'deki kahvehanede vakit geçer gibi vakit geçiriyorlar. "Nasılsın, iyi misin, köyde ne var ne yok, sarı öküz öldü mü?" Fesübhanallah! "Mahsulü ne yaptın, işlerin ne durumda?" Öküzle, buğdayla, samanla uğraşacak zaman mı? Arafat'tasın, gözünü aç, halini düşün, eline tesbihini al, zikret, Kur'an oku, yalvar, gözyaşı dök, kimseyle meşgul olma, kendini kurtarmaya bak, gemisini kurtaran kaptan. Allahu Teâlâ hazretlerinin rahmetini kazanmaya; affına, mağfiretine mazhar olmaya çalış. Çok yapılan bir hata. Arafat çadırları kahvehane gibi, beslenme yeri gibi. Arafat'a giderken hacının kilosunu tart, Arafat'tan döndüğü zaman bir daha tart, epeyce semirmiş, mâşallah. Sen buraya böyle beslenmeye mi geldin; ibadete, zayıflamaya mı geldin? Gülmeye mi geldin, ağlamaya mı geldin? Allah'ın rahmetini kazanmaya mı geldin, Allah'ın gazabına uğramaya mı geldin? İnsan gözüne, kulağına sahip olmazsa günaha da girer. Arafat'a sevap kazanmaya gelip de günaha girmek, itişip kakışıp münakaşa, kavga edip de günaha girmek ne kadar fena! Onun için yarının ve yarından

sonraki günlerin özellikle bütün buradaki gün-
lerimizin çok iyi geçmesine gayret edelim,
Arafat'ın kıymetini bilelim.

e. Arafat'ın Kıymetini Bilelim

Arafat'ın kıymetiyle ilgili İsmail Hakkı-i
Bursevî hazretlerinin tefsirinden Mâide sûresi
üçüncü âyet-i kerîmenin izahını yapacağım.
Mâide sûresi, Kur'ân-ı Kerîm'in beşinci sûre-
sidir; Fâtihâ bir, Bakara iki, Âl-i İmrân üç,
Nisâ dört, Mâide beş. Beşinci sûrenin üçüncü
âyet-i kerîmesi. Bunu okuyacağım. Niye bunu
okuyacağım? Çünkü Hz. Ömer *radiyallahu anh*
halife iken kendisine Ehl-i Kitab'dan, yahudi-
lerden bir alim geldi, dedi ki:

“Yâ Emîre'l-mü'minîn! Kur'ân-ı
Kerîm'de öyle bir âyet-i kerîme var ki bu âyet
bize inseydi biz o günü bayram yapardık.”
Arapça da bildikleri için Kur'ân-ı Kerîm'i
okumuşlar, yahudi kıskanıyor. Peygamber
Efendimiz'in zamanında Medine'de hıristiyan-
lar vardı, yahudiler vardı; onlardan birisi.

Size onu okuyacağım. "Peki niye bu âyet-
i kerîmeyi okuyorsunuz?" diyecek olursanız,
çünkü bu âyet-i kerîme Peygamber Efendi-

miz'e Arafat'ta nazil oldu. O gün hem arife günüydü hem Arafat'a çıkma günüydü hem de cuma günüydü. Cuma günü bayram; müslümanların bayramı, mübarek bir gün, Arife günü de mübarek bir gün. İki mübarek gün üst üste geldi, nûrun alâ nûr oldu, sevap üzerine sevap, feyiz üzerine feyiz, kıymet üzerine kıymet oldu. Arafat'a çıkış cuma gününe rastlarsa, o hac diğer haclara göre 70 kat daha sevaptır. Zaten öteki haclar da çok kıymetli ama Arafat'a çıkışın cuma günü olduğu hac, öteki haclardan 70 kat daha sevaplıdır. Bazılarına nasip oluyor. Buna *hacc-ı ekber* de diyorlar.

İsmail Hakkı hazretlerine de Allah yüksek makamlar versin, derecesini arttırsın, kabri nur dolsun, makamı âlâ olsun. Himmetine, teveccühüne, şefaatine Allah bizi nail eylesin. O da evliyâullahın büyüklerinden. Onun çok büyük tefsiri var. Sâbûnî Hoca *Tenvîru'l-eshâr min tefsîri Rûhi'l-beyân* diye şöyle bir kısa hülasasını yapmış. Tefsirini kısaltmış, dört cilde indirmiş. Âyet-i kerîme şöyle:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالِدَمُّ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا
أَهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ
وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ
عَلَى النُّصَبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكَمْ فِسْقٌ
الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ
وَاحْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

*Hurrimet aleykümü'l-meytetü ve'd-
demu ve lahmü'l-hinzîri ve mâ ühille li-
gayri'l-lâhi bihî ve'l-münhanikatü ve'l-
mevkûzetü ve'l-mütereddiyetü ve'n-netîhatü
ve mâ ekele's-sübuu illâ mâ zekkeytüm ve
mâ zübiha ala'n-nüsubi ve en testeksimû
bi'l-ezlâmi zâliküm fiskun el-yevme yeise'l-
lezîne keferû min dîniküm fe lâ tahşevhüm
va'hşevni el-yevme ekmeltü leküm dîneküm
ve etmemtû aleyküm ni'metî ve radîtü lekü-
mü'l-İslâma dînen.*³

³ Maide 5/3.

Âyet-i kerîmenin tamamının değil sadece son kısmının açıklamasını yapacağım.

el-Yevme ekmeltü leküm dîneküm. “Bugün dininizi tamama erdirdim, ikmal ettim, tamamladım, eksiğini bırakmadım. Dinimiz İslâm dini, kâmil bir din oldu, bugün tamamladım.”

f. Dinimiz İslâm Dini, Kâmil Bir Dindir

Demek ki İslâm dini kemale ermiş, tas-tamam bir din. Öteki dinlerin devri geçti, tedavülden kalktı. O dinlere mensup olan insanlar ahkâmını tahrip ettiler; âyetlerini çıkardılar, eklediler, bozdular, doğru tespit edemediler, hükmü kalmadı, bozuldu. İslâm kâmildir, *elhamdülillahî alâ ni'meti'l-İslâm.* Bizi müslüman eden Allah'a hamd ü senâlar olsun. Dünya üzerinde milyarlarca insan var, çok şükür biz Allah'ın kemale erdirdiği hak din üzereyiz, elhamdülillah. Çok büyük nimet.

Ve etmemtû aleyküm ni'metî. “Siz müslümanların üzerine saçtığım nimetleri tamamladım.” *Ve radîtü lekümü'l-İslâme dînen.* “Ve sizin için İslâm'ı benimsemenizi

ve müslüman olmanızı kabul ettim, ondan razı oldum, başka din kabul etmedim.” İslâm’dan razı olurum, müslüman olursanız sizden razı olurum; başka bir dini kabul etmem. İşte bayram edilecek din bu. Neden? Çünkü Allahu Teâlâ hazretleri dinimizi övüyor. Dinimizin; kendisinin razı olduğu, kabul ettiği din olduğunu bildiriyor. İnsanlar -Allah saklasın, Allah etmesin- İslâm’dan gayrı, gayr-i müslim bir dinde olsaydı yazık olurdu. Ondan hemen kurtulup İslâm’a gelmesi, Resûlullah’a iman etmesi, Kur’an’a bağlanması lazım. Ama bağlanamıyorlar, taassup var. O dinlerin papazları, rahipleri, din adamları var. Budist rahibi, hıristiyan rahibi, yahudi hahamı onları zorluyorlar. Yanlış eğitimle insanları küçükten yönlendiriyor, kafalarını bozuyorlar.

كل مولود يولد على الفطرة فأبواه يهودانه أو

ينصرانه ويمجسانه

Küllü mevlûdin yûledu ale'l-fitrati fe ebevâhü yühevvidânihî ev yünessırânihî ev

yümeccisânihi.⁴ “Her bebek, Allah’ın sevdiği fıtrat -İslâmiyet- üzere doğar. Anası babası yahudi, müşrik, kâfir de olsa bebek iyi, temiz ve fıtrat üzere doğar, fıtrat-ı İslâmiyye sahibi olarak, Allah’ın sevdiği bir mahluk olarak doğar. *Fe ebevâhu*, O bebeğin hain, zalim anası babası; onu yahudi, mecusî veya nasranî yapar; çocuğuna yazık eder. Ana baba çocuğuna yazık eder ama yazık ettiğinin farkında değildir, memnundur. “Çocuğumu tam kendim gibi yetiştirdim.” diye hindi gibi kabarıp ortada dolaşır. “Yanlış yaptın, yanlış yetiştirdin. Kendin cehenneme gideceğin gibi, çocuğunu da cehenneme gidecek şekilde yetiştirdin. Zavallı! Anlamıyorsun.” Batıl yol üzere olanı Allah sevmez, Allah affetmez. Seni affetmeyecek. Çocuğunu da şimdi kendi yoluna soktun, kendinle beraber onu da mahvedeceksin. Bunları anlatmamız lazım; “Bizim size düşmanlığımız yok. Size gelen peygamberi tanıyoruz, Hz. İsa’yı tanıyoruz, seviyoruz; Hz. Musa’yı tanıyoruz, seviyoruz ama

⁴ *Buhârî*, “Cenaiz”, 93, r. 1385; *Müslim*, “Kader”, 22; *Ebû Dâvud*, “Sünnet”, 18, r. 1714; *Tirmizî*, “Kader”, 5, r. 2138; *Muvatta’*, “Cenaiz”, 52; Ahmed b. Hanbel, II, 233, r. 7181.

siz onların öğrettiği yolda değilsiniz. Onlardan sonra yolu şaşırdınız. Allah'ın sevmediği batıl inançlara saplandınız, yanlış fikirler edindiniz. Bunları bırakın, Allah'ın peygamberlerine tâbi olun. Hz. İsa'nın, Hz. Musa'nın haber verdiği âhir zaman Peygamberine tâbi olun.” diye anlatmamız lazım.

Dünyanın her yerine teşkilat kurmamız, insan göndermemiz, İslâm'a davetçi göndermemiz lazım, İslâm'a davet eden, İslâm'ı anlatan, İslâm'ı gösteren; haliyle, ahlâkıyla İslâm'ı sevdiren insanlar göndermemiz, çocuklarımızı öyle yetiştirmemiz lazım. Lisan öğretmemiz, öyle hazırlamamız lazım.

“Evladım! Ben senin Brezilya'ya gitmeni, orada İslâm'ı yaymanı istiyorum, ona göre yetiştir kendini, ben sana her türlü parayı hazırlayacağım.”

“Evladım! Ben senin Afrika'nın güneyine gitmeni istiyorum, orada İslâm'ı yaymanı istiyorum.”

“Evladım! Ben senin Japonya'ya gitmeni istiyorum, orada İslâm'ı yaymanı istiyorum.” diyerek çocuklarımızı bu şuurla, bu hedefle

yetiştirmemiz lazım. Böyle yetiştirirsek biz de sevap kazanırız, çocuklarımız da sevap kazanır; öteki insanlar da kurtulur.

Demek ki Mâide suresinin nc âyeti Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efen- dimiz'e Arafat'ta inmiş. Çok büyük müjde; bayram. Hz. Ömer *radiyallahu anh* diyor ki; "Zaten o da bizim bayramımız, arife gününün ertesi günü bayram." Yahudiler bayram eder- dik diyor, zaten bizimde bayramımız. Demek ki kurban bayramımız dinimizin en mkem- mel olduğunun tescil edildiği âyetin indiği zamanlar oluyor. Elhamdülillah; Allah'ın razı olduğu din üzereyiz. Allah razı olmadıktan, Allah kabul etmedikten sonra ne yaparsan yap. İstediğin kadar kilise yap, kolej a, okul a. İstediğin kadar masraf et. İstediğin kadar misyoner teşkilatı kur; papaz, rahip yetiştir, dünyanın her yerine gnder; faydası yok.

Avustralya'ya gittiğimiz zaman gördük. Sydney Rood'da Sydney caddesinde arabayla gidiyorsun gidiyorsun, gidiyorsun; gitmekten bıkiyorsun. Bir binanın duvarı devam ediyor. Misyoner teşkilatının tesisleri. Allah Allah! Ne

kadar büyük araziyi çevirmişler, ne kadar büyük müesseseler kurmuşlar. Dünyaca çok meşhur bir misyoner teşkilatı imiş. Türkiye’de, İzmir’de de şubeleri var. Oraya kurmuş, buraya da adam gönderiyor. Bizim zavallı kuzucukları kapmak için kurt gönderiyor. Kuzucukları parçalamak için, etini yemek için, postunu da kuzu derisi, kuzu kürkü olarak kullanmak için çalışıyor. Biz çalışmazsak öyle yaparlar işte.

En iyi müdafaa hücumdur. Askerlik tabiri bu. Sen İslâm’ı yaymaya çalışmazsan, kâfir küfrü yaymaya çalışır. Sen İslâm’a sahip çıkmazsan, kâfir senin evlatlarını kâfir yapmaya gayret eder. Senin memleketine gelir, misyoner teşkilatı kurar.

Bir paşayla tanıştım, askerlik yaptığım yerde benim komutanımdı. Şimdi orduda orgeneral, halen sağ. Benim ilahiyat doçenti olduğumu anlayınca çağırdı, tebrik etti, iltifat etti. Bana şu soruyu sordu:

“Hocam! Bu Türkler ne diye İslâm’ı seçmişler, niye müslüman olmuşlar?” Sorduğu soru bu. Yani türkler niye müslüman olmuş.

Aklım başımdan gitti. “Türkler İslâm’ı, -böyle gerici bir dini- seçmeselerdi de, ilerici bir dini seçselerdi.” demek istiyor. İlerici din hangisi? Kadınla erkeğin dans ettiği Hıristiyanlık. Şarabın içildiği Avrupalılar’ın, Amerikalılar’ın dini. Bu mu ilericilik? Ben uzun uzun anlattım, sağ olsun beni dinledi, ikna oldu. Ben askerden ayrıldıktan sonra bana tebrik göndermesinden onu anladım, demek ki ikna oldu, sağ olsun. Allah doğru yoldan ayırmasın. Şunu anladım ki: Bizim paşalarımızı bile kendi yollarına çekmek için gizli gizli kim bilir neler yapıyorlar.

Kurucu Meclis’te üyelik de yapmış, bir emekli paşa, korgeneraldi bana geldi. Bu çok mühim beni iyi dinleyin. Sağ mı bilmiyorum. Sağ ise Allah ömür versin, öldüyse Allah rahmet eylesin. “Hocam! NATO’dan tanıdığım, Amerikan ordusunda subay olan bir aile var. Kendisi de, ailesi de bana ‘paşa babacığım’ der, bayramlarda gelir benim elimi öper.” dedi. Amerikalıya bak, dikkat et! Bizim korgenerale “paşa babacığım” diyor, elini öpüyor. “Ben bunların İslâm’la ilgilendiğini görüyorum, bana zaman zaman İslâm’la ilgili so-

rular soruyorlar. Gel şunlara İslâm'la ilgili yazılar gönderelim.” dedi. Paşa, İslâm'ı yaymak istiyor, onları müslüman etmek istiyor; Amerikalı karı-kocayı, “paşa babacığım” diyen yağcılarını müslüman etmek istiyor. “Olur, neler göndermiş ver bakalım.” Kâğıtlara baktık, Hıristiyanlık propagandası var. Kâğıtların üstüne el yazısıyla yazmış; “Paşa babacığım! Lütfen şu kâğıtları oku.” Yirmi otuz sayfa, matbu. Bir kitabın bir bölümünün fotokopisini çekmiş. “Paşa babacığım! Şunları oku, bunlar hakkında fikrini bana yaz ama ben senden İslâm'ın methini istemiyorum. İslâm'da sevgi yoktur, İslâm hunhardır, müslümanlar gaddardır, zalimdir, sapık inançlıdır. Hıristiyanlık güzeldir. Müslümanlar aptal olduğundan hıristiyanların üç tanrısını anlayamazlar, Trinite'yi anlayamazlar, onlara teslisi anlatmak için çalışmak lazım.” Ben, onların cevaplarını yazdım. Dedim ki; “Bunlar doğru değil paşam. İslâm'ı yanlış tanıtıyor. Bunlar garazkâr ve tarafgir. Müslüman olmaya niyetli değiller bilakis bunlar seni hıristiyan yapmak istiyorlar.” “Paşa babacığım” diye diye, elini öpe öpe, yağ çeke çeke Hıristiyanlığa davet edi-

yor. Birkaç misalden aklım başıma geldi. Sonra kendi kendime düşündüm: “Ben Türkiye’yi hıristiyan yapmak istesem ne yaparım? Dışarıdaki bir hıristiyan ne yapar?” Yukarıdaki insanları, en güçlü insanları; mebusları, bakanları, genel müdürleri, paşaları elde etmeye çalışır. Ne yapar? Ona bir aile musallat eder. “Sen bunları avla, tavla. Avlamak ve tavlama sana ait; para benden. Bunları Amerika’ya çağır; ‘Buyurun, biz seni çok seviyoruz paşa babacığım, bu yazı California’da bizim villamızda geçirin. Uçak biletlerini gönderiyorum aman ihmal etmeyin, mutlaka izninizi alın. Sizi çok özledik. Ellerinizden, ayaklarınızdan öperiz.” diye diye zehirleyerek onları kendilerine çekmek istiyorlar.

Biz böyle çalışmalar yapmıyoruz. Yapmadığımız için asker bize düşman oluyor; “Bunlar gerici. Laik, demokratik cumhuriyeti değiştirecekler. En iyisi bunları engelleyelim, imam hatip okullarını tırpalım, Kur’an kurslarını kapatalım, tarikatlerin kolejlerine el kooyalım, imam hatip okullarına rağbeti azaltmak için sekiz yıllık eğitim yapalım, onbir yıla çıkartalım. Orduya dindarları sokmadığımız

gibi üniversitelere, devlet müesseselerine de sokmamak için sıkı bir süzme yapalım. Girmiş olanlar varsa kulağından tutup dışarı atalım.” diyorlar. 18 madde; Milli Güvenlik Kurulu kararları.

g. **Arafat'ta Peygamberimize Verilen Müjde: İslam'ın Tamamlandığının Kendisine Bildirilmesi**

Halbuki hak din İslâm, hak yol İslâm. Doğru yolda olan biziz, ötekiler yanlış yolda. Puta tapıyor, haça tapıyor; yanlış, gayr-i mantıkî, bozuk inanca sahip. Burada, Arafat'ta en çok bunu anlamış oluyoruz. Elhamdülillah; Allah'ın razı olduğu din, bizim dinimiz, Hıristiyanlık değil, Yahova Şahitliği değil, başkaları değil. Allah'ın razı olduğu din İslâm ve İslâm dini mükemmel. Allahu Teâlâ hazretleri nimetini tamamlamış, İslâm dinini kemale erdirmiş. Bu müjdeyi Arafat'ta Peygamber Efendimiz'e indirmiş, ne mutlu! Bayram. Bunu da düşünerek bayram etmeliyiz.

Hz. Ömer, Resûllullah Efendimiz'den bu âyeti dinlediği zaman ağlamış. Neden Hz. Ömer ağlamış? Çünkü bir şey tamamlanırsa, tamamlamakla görevli olan şahsın görevi biter. Pey-

gamber Efendimiz bu dini gelip bize öğretmedi mi?

خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ

*Huzû annî menâsikeküm.*⁵ “Haccın nasıl yapılacağını benden dinleyin, benden öğrenin.” demedi mi? Dedi. Din tamamlanmışsa, nimet kemale ermişse ne olacak? Demek ki Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz’in vazifesi tamamlandı. Hz. Ömer onu anladı, ağlamaya başladı. Hakikaten de bu âyetin inmesinden 81 gün sonra Rebiülevvel ayında Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz *irtihal-i dâr-i bekâ* eylemiş. Allahu Teâlâ hazretleri; “Gel kulum!” diye davet etmiş, Resûllullah Efendimiz de bu fâni dünyaya veda eylemiş; kalkmış, gitmiş.

Allahu Teâlâ hazretleri dinimizin kadrini, kıymetini bilmeyi bize nasip etsin. İbadetlerimizin şerefini, önemini, değerini anlamayı nasip etsin. Bu din için çalışmamız gerektiğini hiç unutmayalım. Bu dinin sahibi Allah.

⁵Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, V, 204, r. 9524; Begavî, *Şerhu's-sünne*, VII, 184, r. 1949; Bk. Müslim, “Hac”, 310; Ebû Dâvud, “Menasik”, 78, r. 1970; Nesâî, “Îmân”, 220, r. 3062.

Kur'ân-ı Kerîm'in sahibi Allah, bu Kur'ân-ı Kerîm'in bir harfi bile bozulmadan kıyamete kadar devam edecek. Kim devam ettirecek? İhlâslı müslümanlar.

لاتزال طائفة من أمتي ظاهرين على الحق حتى

تقوم الساعة

*Lâ tezâlû tâifetün min ümmetî zâhirîne ale'l-hakkı hattû tekûme's-sâate.*⁶ “Kıyamet kopuncaya, şu yıldızlar sapır sapır dökülüp ay güneş birbirine karışıp kıyamet kopuncaya kadar; yeryüzünde hakkı tutan, hakkı müdafaa eden has müslümanlar mevcut olacak.” Hakka müzahir olan, hakkı destekleyen, hak için çalışan, dine hizmet eden insanlar mevcut olacak; sevapları onlar alacak, Allah'ın sevdiği kullar onlar. Biz de öyle yaparsak, biz de Allah'ın sevgili kulu oluruz.

⁶ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 496, r. 8388; Suyûtî, *el-Cami'u's-Sağîr*, II, 579, r. 9774; Bk. Buhârî, “İ'tısam”, 10, r. 7311; Müslim, “İmarat”, 53; Ebû Dâvud, “Fiten”, 1, r. 4252; Tirmizî, “Fiten”, 51, r. 2229; Dârimî, , “Cihad”, 39, r. 2476; Ahmed b. Hanbel, V, 279, r. 22403.

h. Müslümanın İki Temel Vazifesi

Bir müslümanın iki görevi var. Kısaca, akıl karışmayacak, hatırdaki kalıcak şekilde iki görevi vardır. Bir, kendisinin müslüman olması. Bir insan kendisi müslüman olmazsa anasının babasının müslümanlığı ona fayda etmez. “Benim dedem şeyhi, büyük babam müftü imiş.” Baban şeyhmiş, deden müftüymüş de sen nasılsın, sen ne yapıyorsun, ne âlemde-sin? Namaz kılar mısın, oruç tutar mısın? Mü’min misin, kâfir misin, dindar mısın, ate-ist misin? Başkasının iyiliği fayda etmez; ken-disi müslüman olacak. Salih müslüman ola-cak, iyi müslüman olacak, tam müslüman olacak. İbadetlerini güzel yapacak. Haccını *mebrur hac* yapacak. Namazını makbul na-maz yapacak. Orucunu, Ramazan’ını makbul bir şekilde geçirecek. Zekatını iptal etmeden, batıl duruma getirmeden güzel verecek. Her şeyini güzel yapacak. Kendisi iyi insan olacak, *salih* kul olacak; birinci vazife bu.

İkinci vazifesi; *muslih*, ıslah edici kul olacak. İslahatçı, dine yardım edici kul olacak; bo-zuklukları düzeltmeye çalışan kul olacak.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz hadîs-i şerîfnde buyurdu ki; “İslâm garip olarak başladı yine gariban hâline gelecek.⁷ Şevketlenecek, izzetlenecek, kıymetlenecek, kuvvetlenecek, dünyaya yayılacak; ondan sonra yine gariban hâle gelecek.” Gelmeye başladı. Bosna Hersek’ten, Balkanlar’dan sürdüler. İspanya müslümandı, yedi asır İslâm diyarı olarak yaşadı, İspanya’dan müslümanları çıkardılar. Yedi asır az değil. Malta müslümandı, Sicilya müslümandı. Camiler vardı; İtalyanların, Malta Şövalyelerinin eline geçti. Çizmenin Toronto ökçesi, Toronto kalesi Osmanlılar’ın eline geçmişti, şimdi İtalyanların elinde. Balkanlar müslümandı, Viyana kapılarına dayanmıştık. Macaristan, Romanya müslümanların elindeydi, Kırım, Kazan’a kadar, Kafkasya’ya kadar, yukarılara kadar müslümandı. Orta Asya müslümandı. Sonra Ruslar oraları istila ettiler. Çinliler

إِنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيبًا، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ⁷

Tirmizî, “İman”, 13, r. 2629; İbn Mâce, “Fiten”, 15, r. 3927; Dârimî, , “Rikak’”, 42, r. 2797; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, XI, 52, r. 6190; Beyhakî, *Şu'abu'l-İmân*, XII, 295, r. 9422; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, VI, 164, r. 5867.

öbür tarafları istila ettiler. İslâm gerilemeye başladı. İslâm başlarken de izzetli, itibarlı başlamadı. Kölelerin yanında başladı; mazlum, mağdur başladı. Müslümanlara eza cefa ediyorlardı. Yine eza cefa etmeye başladılar. İslâm gariban başladı, gariban hale gelecek. “Ne mutlu garibanlara!” diyor Peygamber Efendimiz. Demek ki müslümanlar; “Gariban hale geldim.” diye İslâm’ı bırakmayacak. İslâm’a sarılacak, müslümanlığından vazgeçmeyecek.

Misal: Peygamber Efendimiz diyor ki; “Zalim bir hükümdar vardı. Kendi memleketinde imana gelenleri tespit ediyor, ateşten hendeklere atıyordu.” Hendek kazdırmış, içine odunları yığmış, ateşi atmış, hendeğin yanına getirip mü’minleri itiyor; hendekte yakıyordu. *Ashâb-ı Uhdûd* Kur’ân-ı Kerim’de var. Mü’minleri yakalıyor, yakıyor; yakalıyor yakıyor, ateşten hendeklere atıyor. Mü’minlere imkân vermek istemiyor, onların yayılmasını istemiyor. Dehşet verip yayılmasını engellemek istiyor. “Mü’min bir kadını da yakaladılar, kucağında da bir küçücük çocuk vardı. Çocukla beraber ite kaka ateşin yanına kadar

getirdiler. Hendek şurada, cayır cayır ateşler yanıyor, ittiği zaman ateşlerin içine gidecek, cayır cayır yanacak. Dediler ki; ‘Dininden dön, mü’minliği bırak; kâfir ol, bizim inancımıza dön.’ Kadın şöyle bir düşündü: ‘Ben mü’minliği bırakmam ama şu çocuğum yanmasın diye acaba bunların istediği sözü söylesem de ateşe atılmaktan kurtulsam olur mu?’ dedi.” Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz anlatıyor bunu: “Çocuk dile geldi.” Bebek konuşmaz ama üç bebek konuştu. Birisi Hz. İsa; bebekken konuştu, Kur’ân-ı Kerîm’de bildiriliyor. Birisi bu kadının çocuğu, konuştu: “Aman anacığım, aman dininden dönme!” dedi. Atarlarsa atsınlar. İnsanın bu dünya hayatı biter ama âhirette cennetlik olur. Kâfir olursa dünyası da âhireti de mahvolur. “Aman anacığım, sakın ha beni korumak için imanını bırakma!” dedi. Attılar; yandı, şehit oldu. İsa *aleyhiselam* da beşikte annesini korudu.

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ
صَبِيًّا قَالَ إِنَّي عَبْدُ اللَّهِ أَتَانِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي
نَبِيًّا

Kâle innî adbullah ve âtâniye'l-kitabe ve cealanî nebiyyâ.

“Nereden getirdin bu çocuğu, kimden edindin?” diye Meryem validemizi sıkıştırmaya başladılar. Mübarek ibadethanesinden çıkmış değil ama Allah babasız bir evlat nasip etmiş. Âdem *aleyhisselam*’ı topraktan yarattığı gibi onu da öyle yaratmış. Herkes; “Bu çocuğu kimden edindin?” diye kötü gözle bakıp Meryem validemizi sıkıştırınca,

Fe-eşâret ileyhi. “Çocuğu gösterdi.” “Kimseyle konuşma, söz söyleme!” diye. Kendisine konuşmama nasihati olmuştu Beşikteki çocuğu İsa *aleyhisselam*’ı gösterdi. Dediler ki;

Kâlû keyfe nükellimü men kâne fi'l-mehdi sabiyyâ. “Beşiğe yatırılmış çocukla biz nasıl konuşuruz?”⁸ O beşikteki İsa *aleyhisselam* dedi ki;

⁸ 19/Meryem, 29.

Kâle innî Abdullah. “Ben Allah’ın kuluyum.”
“Allah’ın oğluyum.” demiyor. Hıristiyanların
sözü yanlış. “Allah’ın kuluyum, Allah beni
kudretiyle yarattı.”

Âtâniye’l-kitâbe ve cealenî nebiyyâ. “Bana
İncil’i indirecek, beni Peygamber yapacak.”⁹

Bir de Cüreyc isimli âbid, zahid, ibadethane-
sinde ibadetle meşgul bir insan vardı. Kötü
bir kadın zinadan, nikâhsız doğmuş olan ço-
cuğu için; “Kimden edindin?” diye sıkıştırlılın-
ca dedi ki: “O ibadethanedeki rahipten, Cü-
reyc’ten oldu.” Kötü kadın. Yalan söyledi.
Ama o babası belli olmayan çocuk; “Ben fi-
lanca çobanın oğluyum; filanca çobandanım.”
dedi.

Ashâb-ı Uhdûd’taki kadından ibret alalım.
Ateşe atılacağını bilse bile hak yoldan dön-
medi. Hak yoldan dönmeyin! Ateşe atılmak
da yok; hürriyet var, demokrasi var, cumhu-
riyet var, hak idaresi var. Her yerde hürriyet
savunuluyor. Hakları, hürriyetleri korumak
için uluslararası teşkilatlar var. Her yerde
bağımsız gazeteciler teşkilatı var. Hakkı söy-

⁹ 19/Meryem, 29-30.

leyen, hiç kimseden korkmamış. Bir şey olmaz!

Lâ ilâhe illallâh deyin.

أَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: لَا إِلَهَ إِلَّا

اللَّهُ...

Efdalü mâ kultü ene ve'n-nebiyyûne min kabli lâ ilâhe illallâh.

Arafat'ta en çok söylenecek söz de bu; *lâ ilâhe illallâh* deyin. *Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerike leh lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr*¹⁰ de tamamlıyor. *Lâ ilâhe illallâh*'ı daha genişletiyor. *Lâ ilâhe illallah* deyin; korkmayın! *Lâ ilâhe illallah*; "Allah var; şerîki nazîri yok. Allah birdir; şerîki nazîri yoktur." *Lâ ilâhe illallâh* "Tekdir." *Vahdehû lâ şerîke leh.* "Ortağı yoktur." *Lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamd.* "Şu kâinatın mülkü, yönetimi, egemenliği, idaresi O'nun elindedir. Hamd O'nundur." *Ve hüve alâ külli şey'in kadîr.* "Her şeye kâdir-

¹⁰ Tirmizî, "Deavat", 122, r. 2585; Muvatta', "Hac", 81; Abdürrezzak, *Musannef*, III, 378, r. 8125; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV, 470, r. 8387; Begavî, *Şerhu's-sünne*, VII, 157, r. 1929.

dir.” İman bu! Bu imandan ayrılmayacağız. Arafat'ta söyleyeceğiz. Canımız pahasına da olsa hiçbir yerde bu imandan ayrılmayacağız. Bunu söylerken ölürsen mü'min ölürsün. Bundan ayrılırsan kâfir olursun; ayrılmayacaksın. *Lâ ilâhe illallah* sözü kelime-i tevhiddir; Allah'ı birleme sözüdür.

Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh sözü gizli tevhiddir. “Güç ve kuvvet Allah'ındır, -Allah istemezse- hiçbir şey insana zarar veremez.” Bu gizli tevhide herkes ulaşamaz. Âmirinden korkar, memurundan korkar, darbeden korkar. *Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh*. “Güç, kuvvet, kudret Allah'ın elindedir.” Allah bir insanı korursa, cümle cihan halkı ona zarar vermek için başına üşüşse zarar veremezler; kendileri zarara uğrarlar, Allah'ın koruduğu kurtulur. İbrahim *aleyhisselam* gibi, Musa *aleyhisselam* gibi. Allah'ın zarara uğratacağı kimseyi de cümle cihan halkı toplansa Allah'ın kahrından, gazabından koruyamaz. Firavun gibi, Nemrut gibi orduları da olsa, hükümdar da olsa mahvolur.

Allahu Teâlâ hazretleri bizi şu hacda hakiki imana erdirdin. İmanın esrarına âşinâ eylesin.

Gizli tevhide ta derinliğinden kavrayıp hakiki has kulu olmayı nasip eylesin. Cümlemizi cennetiyle, cemaliyle müşerref eylesin. Hem burada hem âhirette aziz ve bahtiyar eylesin. *Sübhâneke lâ ilme lenâ illâ mâ allemtenâ inneke ente'l-alîmü'l-hakîm. Sübhâne rabbi-ke rabbi'l-izzeti ammâ yesıfûn ve selâmün alâ cemî'l-enbiyâi ve'l-mürselîne ve âli küllin ecmaîn. Ve'l-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn, el-Fâtihâ.*

أَرْبَعُ لَيَالِيَهُنَّ كَأَيَّامِهِنَّ وَأَيَّامُهُنَّ كَلَيَالِيَهُنَّ يَبْرُؤُ اللَّهُ
فِيهِنَّ الْقَسَمَ وَيَعْتِقُ فِيهِنَّ النَّسَمَ وَيُعْطِي الْجَزِيلَ:
لَيْلَةُ الْقَدْرِ وَصَبَاحُهَا وَلَيْلَةُ عَرَفَةَ وَصَبَاحُهَا وَلَيْلَةُ
النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ وَصَبَاحُهَا وَلَيْلَةُ الْجُمُعَةِ

وَصَبَاحُهَا

Erbaun leyâlühünne ke-eyyâmihinne ve eyyâmühünne ke-leyâlihinne yeburru'l-lâhu fîhinne'l-kaseme ve ya'tiku fîhinne'n-neseme ve yu'tî'l-cezîle: Leyletü'l-kadri ve sabâhuha ve leyletû arafate ve ve sabâhuhâ ve leyle-

*tü'n-nisfi min Şa'bân ve sabâhuhâ ve leyletü'l-cumuati ve sabâhuhâ.*¹¹

Enes *radıyallahu anh'*den Deylemî rivayet etmiş. "Dört gün vardır ki bu dört günün gecesi gündüzü gibidir, gündüzü de gecesi gibidir; kıymetlidir, sevaplıdır. Gecesi de gündüzü de kıymetlidir."

Yeburru'l-lâhu fihinne'l-kaseme. "Allah bugünlerde yapılan yeminleri boşa çıkarmaz; kula istediğini verir." Bunlar nedir? *Ve ya'tiku fihinne'n-neseme.* "Bugünlerde Allah cehennemi hak etmiş, kulları cehennemden âzat eder; yeminleri karşılıksız koymaz. Yemin edip de bir insan istedi mi istediğini verir. *Ve yu'tî'l-cezîle.* "Çok sevap verir." Kulun yeminini tahakkuk ettirtiyormuş, kulu cehennemden âzat ediyormuş, çok sevap veriyormuş. Gecesi de gündüzü de sevaplı dört gün.

Bir, *Leyletü'l-kadri ve sabâhuhâ.* "Kadir gecesi ve sabahı" Kadir gecesini Allah Ramazan'ın son on gününde saklamış. Bu günlerde itikâfa girenler yakalamıştır. Giremeyip uyu-

¹¹ Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XII, 322, r. 35214; Ramuzu'l-Ehadis 69/9.

yanlar belki kaçırdı belki yakaladı; saklı. Kadir gecesi ve sabahı.

ve leyletü arafate ve ve sabâhuhâ. “Arife gecesi ve sabahı.” Yarından sonraki gün ve bayram sabahı. Arafat’a çıktık, orada bulduk, Müzdelife’ye geldik sabah oldu, işte o ara. Gündüzü ve sabahı. Ne oluyor? Yeminleri doğru çıkarttırıyor, yemin ederek bir şeyi isteyene Allah istediğini veriyor. Cehennemden âzat ediyor, çok sevap bahşediyor. “Arefe ve Arafat’ın kıymeti bilinsin.” diye bunu okuyorum.

Üçüncüsü; *Ve leyletü’n-nisfi min Şa’bân ve sabâhuhâ.* “Berat gecesi, Şaban ayının onbeşinci gecesi ve sabahı.” O da geçti. Sağ olursak, Allah ömür verirse yine gelecek inşallah.

Ve leyletü’l-cumuati ve sabâhuhâ. “Her Cuma gecesi ve sabahı.” Allah-u Ekber! Bu her hafta geliyor. Geçse bile gelişi yakın. Her hafta perşembe akşamı, cuma sabahı. Perşembe günü akşam ezanından başlıyor, cuma günü akşam ezanına kadar gecesiyle gündüzüyle sevap devam ediyor. Böyle değerli zamanların kıymetini bilelim. Mücevherin kıymetini kuyumcu bilir. Biz de mücevher gibi

dinimizin kıymetini bilelim; bu özel zamanların kıymetini bilelim.

Sübhâna rabbînâ rabbi'l-izzeti ammâ yesifûn ve selâmün alâ cemîi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn ve âli küllin ecmaîn. Ve'l-hamdü li'l-lâhi rabbi'l-âlemîn. Sübhâne rabbiye'l-aliyyi'l-a'le'l-vehhâb.

DUA

Bir adet 4444 salât-ı tefriciye çekmiş, duasını istiyor bir kardeşimiz. Öteki kardeşimiz 17 bin kelime-i tevhîd çekmiş. "Lâ ilâhe illallah" çekmiş. Başka bir kardeşimiz de 45 bin kelime-i tevhîd çekmiş.

Allahu Teâlâ hazretleri cümle ibadetlerimizi, taatlerimizi, hayrât u hasenâtımızı lütfuyla, keremiyle kabul eylesin.

Allah cümle ibadetlerimizle bu söylenenleri veya söylenemeyip bize ulaşamayanları; bütün ibadetlerimizi, taatlerimizi kabul eylesin. Bizleri rahmetine vasıl eylesin. Sevdiği, razı olduğu kulları zümresine dâhil eylesin. Haccımızı, umremizi kabul eylesin. Haccımızı *hacc-ı mebrur* eylesin. Sa'yimizi sa'y-i meşkûr eylesin. Günahlarımızı mağfûr eyle-

sin. Bizleri sevdiği, razı olduğu kullar zümresine kabul eylesin. Bundan sonra sevdiği, razı olduğu kul olarak yaşamayı cümlemize nasip eylesin. Her türlü haramlardan, günahlardan uzak yaşamayı nasip eylesin. Has kulu olarak kendisine güzel kulluk etmeyi, dîn-i mübîn-i İslâm'a güzel hizmet etmeyi, Müslümanlığı yaymayı, İslâm'a faydalı olmayı cümlemize nasip eylesin. Bunun için malımızla, canımızla, her türlü imkân ve müktesebatımızla çalışmayı nasip eylesin. Cümlemize sıhhat ve afiyet üzere hayırlı uzun ömürler ihsan eylesin. Hasta olanlarımıza acilen, kâmilen ve daimî olarak şifalar bahşeylesin. Çocuğu olmayanlara hayırlı evlatlar versin.

Bazı kardeşlerimiz Yâsînler okudular; dualar istediler. Şu duaların kabul olduğu yerde, evladı olmayıp da evlat isteyenlere Allahu Teâlâ hazretleri hayırlı, salih evlatlar ihsan eylesin. Hastalarımıza şifâ bahşeylesin. Geçmişlerimize rahmet eylesin. Anacıklarımızın, babacıklarımızın kabirleri nur dolsun, dedelerimizin, ninelerimizin, ecdâd-ı ceddâtımızın, kardeşlerimizin, evlatlarımızın, arkadaşlarımızın, dostlarımızın ruhları şâd olsun, kabir-

leri nur dolsun, kabirleri cennet bahçesi olsun. Şu hediyelerimiz melekler tarafından onlara götürülsün de sevinirler; ruhları şâd olsun, dereceleri yükselsin. Seyyiâtı olanları Allahu Teâlâ hazretleri affetsin, seyyiâtlarını hasenâta döndürsün. Kabirde, kabir azabı görme durumu olabilir. Kabirde azap görenlerin azaplarını affedip kaldırsın. Bizlere de sevdiği, razı olduğu kul olmayı nasip eylesin. Ümmet-i Muhammed'e de her türlü konuda hayırları lütfeyesin, hayırları fetheylesin, şerleri def eylesin, İslâm ülkelerini, müslümanları bahtiyar eylesin. Mü'minler arasındaki kırgınlıkları izale eyleyip gönülleri cennet ehli eylesin. Yekvücut olarak, İslâm kardeşliğinin icabı olarak muhabbetle birbirleriyle işbirliği yapmalarını nasip eylesin. Müslümanların aleyhine tuzaklar kuran, çalışmalar yapanların tuzaklarını aleyhlerine çevirsin, hilelerini başlarına çalsın, zararlarını kendilerine döndürsün. Ümmet-i Muhammed'i aziz eylesin. Şaşırانların doğru yola gelmesini nasip eylesin. Ayağı kayanları doğru yola çeksin. Doğru yolda yürüyenleri sabit-kadem eylesin. Evlatlarımızı, ailelerimizi, nesillerimizi, zür-

riyetlerimizi kıyamete kadar hep sevdiği kul-
lar eylesin. Bizim neslimizden fâsık, fâcir,
zalim, kâfir, müşfik, münafık getirmesin.

Allahu Teâlâ hazretleri arkamızdan hayırla
anılmamıza sebep olacak hayırlı eserler bı-
rakmayı cümlemize nasip eylesin. Arkamızda
kendi namımıza yaptırdığımız camiler, çeş-
meler, köprüler, mektepler, medreseler,
eserler hayırlı evlatlar bırakmayı nasip eyle-
sin. Vefatımızdan sonra kabrimize sabah ak-
şam, gece gündüz daima nur yağmasını nasip
eylesin. Kabirlerimizi cennet bahçesi eylesin.
Mahşer günü olduğunda bizi burada böyle hac
ve umre münasebetiyle topladığı gibi Pey-
gamber Efendimiz'in livaü'l-hamd'i altında
haşr-ı cem eylesin. Peygamberlerle, sıddık-
larla, şehitlerle, salihlerle beraber, bi-gayri
hisâb azabına uğratmadan, hesaba çekip ter-
letmeden duhûl-i evvelîn ile cennetlerine
dâhil eyleyip cemaliyle müşerref eylesin,
Rıdvan-ı ekberine vasıl eylesin.

Sübhâna rabbînâ rabbi'l-izzeti ammâ yesifûn
Ve selâmün alâ cemî'l-enbiyâi ve'l-
mürselîne ve âli küllin ecmaîn ve'l-hamdü
li'l-lâhi rabbi'l-âlemîn, el-Fâtihâ.

SORULAR-CEVAPLAR

Soru: Ziyaretimize gelenlere neler anlatmamızı tavsiye edersiniz?

Cevap: Bunun için hepinizin yanında kâğıt kalem olsun; not alın, hatıralarınızı yazın. Şu konuşmalarımızda dikkatinizi çeken sözleri kaydedin. Onları açarsınız; “Falanca yerde şu oldu, filanca yerde bu oldu.” diye tatlı tatlı anlatırsınız. Burada gördüğünüz ibretleri, hikmetleri anlatın. Menâsiki hacca ilgili öğrendiğiniz güzel şeyleri anlatın. Onların doğru yola gelmesi, intibaha ulaşması için aşk ile şevk ile hacca, umreye gelmek istemeleri için içlerinde şevk uyanmasını sağlamaya çalışın. Allah hepinizden razı olsun.

Soru: Bir kadın âdetli ise ne yapacak?

Cevap: Bekleyecek. *Temettu haccına* niyetlenmiş bir kadın burada âdet gördü, hac vazifesini yapacak ama Harem’e giremiyor, tavaf yapamıyor, umresini yapamadı, bekleyecek. Arafat’a çıkmadan önce temizlenirse tavafını, sa’yini, umresini yaparsa tamam; *hacc-ı temettu* olur. Temizlenemedi, Arafat’a da âdet görür halde gitti. Olabilir, Arafat’ı mak-

buldür, Müzdelife'si makbuldür, Mina'sı makbuldür, şeytan taşlaması makbuldür. Temizleninceye kadar bekler, haccını yapar. Haccından sonra temizlenince, Hz. Âişe validemizin yaptığı gibi bir umre yapar. Bir de kurban keser.

Allah hepinizden razı olsun.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
18 Zilhicce 1417 / 26.04.1997
Mekke

[Bütün HAC VE UMRE SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

